

A temporális jellemzők szerepe a beszéd folyamatosságának percepciójában

Bóna Judit
ELTE Fonetikai Tanszék
bona.judit@btk.elte.hu

A beszéd folyamatosságát szünetek és megakadásjelenségek szakítják meg. Az, hogy a beszédet mennyire érezzük folyamatosnak, (feltehetően) ezek gyakoriságától, helyétől, típusától, illetve a temporális jellemzőktől függ. A jelen kutatásban azt vizsgáljuk, hogy milyen szerepe van az artikulációs és a beszédtempónak, illetve a szünetek hosszának, gyakoriságának és megjelenési helyének a folyamatosság percepciójában.

Kísérletsorozatot végeztünk a kérdések megválaszolására. Egy több mondatból álló összefüggő hangzó szöveget többféleképpen módosítottunk a vizsgált paraméterek szempontjából: gyorsítottuk, lassítottuk, és módosítottuk a szünetek jellemzőit is (kivágtunk és betoldottunk szüneteket, illetve variáltuk az időtartamukat). A hanganyagok között voltak olyanok, amelyekben 1. a szünetek szószámra vetített gyakorisága azonos volt, de a percenkénti gyakoriság különbözött; 2. a percenkénti gyakoriság hasonlított, de a szószámra vetített nem; 3. a gyakorisági értékek megegyeztek, de a szünetek időtartama és megjelenési helye nagymértékben különbözött. Kétféle percepció tesztesztet állítottunk össze. Az első kísérletben a válaszadónak egy ötfokozatú skálán kellett jelölniük, hogy mennyire tartják folyamatosnak a hallott beszédet. A második kísérletben két-két egymás után elhangzó hanganyagot kellett összevetni abból a szempontból, hogy az adatközlők melyiket tartják folyamatosabbnak. A vizsgálatban 32 kísérleti személy vett részt.

Az eredmények szerint a szünetek megjelenési helye, időtartama, illetve a szószámra vetített gyakorisága a legfontosabb tényező a folyamatosság percepciójában, míg az artikulációs és a beszédtempó kevésbé meghatározó tényezők. Eredményeink részben választ adnak a megakadások kutatásának egyes módszertani kérdéseire, másrészt a gyakorlatban is jól használhatóak: különösen hasznosak a beszéd-folyamatosságot illető zavarok (például a hadarás) pontosabb megismerésében.